

Στην αναζήτηση της χαμένης ρίζας

«Tour de force» (πραγματικό άθλο) λένε οι Γάλλοι ένα έργο τέχνης (γραφτό, κινηματογραφικό, πίνακα ζωγραφικής, γλυπτό κτλ) όταν θέλουν να αποτύχουν τα τετριμμένα «αριστουργηματικά», «υπέροχα» κτλ. Τον ίδιο χαρακτηρισμό μου ήρθε αυθόρμητα να δώσω κι εγώ στο νέο μυθιστόρημα της **Έλενας Χουζούρη** «*Ο θείος Αβραάμ μένει πάντα εδώ*», που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Πατάκη.

Του ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Σπεύδω να εξηγήσω τους λόγους: α) η δομή του, που υπακούει αυστηρά στον καθαρόαιμο μυθιστορηματικό κανόνα της έντεχνης πλοκής β) οι ολοζώντανοι ανθρωπίνους χαρακτήρες του βιβλίου των οποίων γνωρίζουμε απόλυτα τον εσωψυχο συναισθηματισμό τους χωρίς καμιά απολύτως συναισθηματολογία γ) η εντελώς ντοκουμενταρισμένη περιγραφική τόπων, οδών, γεγονότων που έχουν πράγματι συμβεί, τα οποία ωστόσο δεν έχουν την τελεσίδικη απόφαση της συγγραφέως, αλλά την παθιασμένη αναζήτησή της (μέσω της ηρωίδας της) για να μάθει μια πραγματικότητα που την ψυχανεμίζεται αγνοώντας την παντελώς δ) το «πρόβλημα χρόνος», το μεγαλύτερο που υπάρχει σε μια μυθοπλασία, που λύνεται με την αρμονική συνύπαρξη του «πριν» του «μετά» και του «τώρα» σα ν' ακούς διαβάζοντας την 1η συμφωνία του Γκούσταβ Μάλερ ε) τέλος, το ίδιο το θέμα του που δεν είναι άλλο από το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης μέσω της τραγωδίας μια συγκεκριμένης αστικής οικογένειας.

Η Έλενα Χουζούρη, που δεν έχει προσωπικές μνήμες της εποχής –όσο κι αν το εξαιρετικό βι-

βλίο της για το έργο του Γιώργου Ιωάννου να την έχει προϊδεάσει, με εξονυχιστική έρευνα σε ό,τι σχετικό έχει γραφεί και από προφορικές μαρτυρίες απογόνων, κατάφερε να με συγκλονίσει με το βιβλίο της αυτό καθώς πρώτη φορά, μετά από πολλά χρόνια, αναστήθηκε μέσα μου ο παιδικός μου φίλος ο Ίνο της Κατοχής που είχε, αυτός και η οικογένειά του, την ίδια μοίρα. Ο δικός μου Ίνο είναι διάσπαρτος μες στα γραφτά μου. Γι' αυτό για μένα «*Ο θείος Αβραάμ μένει πάντα εδώ*» είναι το μυθιστόρημα που έλειπε δραματικά από τη

γραμματολογία μας (ως τώρα υπήρχε μόνο η νουβέλα του Νίκου Κοκάντζη «*Τζοκόντα*», που είχε πρωτοεκδοθεί πριν από πολλές δεκαετίες). Όλα ξεκινούν το 1931 με την πυρπόληση των συνοικισμών –«τρόπος του λέγειν συνοικισμοί»– 151 και Κάμπελ από τους «τριεψελίτες». Ακολουθεί το 1936 η «*Ματωμένη πρωτομαγιά*», («*Μέρα μαγιού μου μίσειψες, μέρα μαγιού σε χάνω*») Ο πόλεμος. Η Κατοχή. Και το 1943, το ταξίδι δίχως επιστροφή των σαράντα χιλιάδων Εβραίων της πόλης.

Η Αλίζα, η αφηγήτρια, είναι μια νεαρή κοπέλα που δεν μιλάει καλά τα ελληνικά (γεννήθηκε στο

Τελ Αβίβ με προγονική σεφαρδίτικη ρίζα στη Θεσσαλονίκη) και βρίσκεται στην πόλη των προγόνων της, για πρώτη φορά. Σημειώνει: «*Χτες περπάτησα πάνω από έξι ώρες. Είχα διαρκώς την αίσθηση ότι κάτι μου διαφεύγει/ξεφεύγει. Κάτι έ-χει συμβεί σ' αυτή την πόλη και μοιάζει βουβή. Δεν μου ανοίγεται. Μου κρύβει τα ίχνη. Τουλάχιστον σε όσα ψάχνω εγώ να βρω. Και τι ψάχνω ακριβώς; Για τη γιαγιά Λούνα, βέβαια. Για να λύσω τους γρίφους των τριών φωτογραφιών, φυσικά. Δεν πρέπει να ξεχνώ και τον θείο Αβραάμ. Την πρόφαση για το μεταπτυχιακό μου. Είναι όμως μόνον αυτά; Αυτή η σιωπή με ιντριγκάρει. Το ομολογώ. Είναι κι εκείνο το περιστατικό στο Μνημείο του Ολοκαυτώματος; Ποιοι ήταν αυτοί; Χτες βράδυ, παρά τη μεγάλη μου κούραση, μπήκα στο Centropa. Διάβασα τις συνεντεύξεις. Ένας ολόκληρος κόσμος ζούσε εδώ. Μπορεί οι κυρίες που αφηγούνται τόσο γλαφυρά τη ζωή τους και τις ζωές των οικογενειών τους να ήταν φίλες της γιαγιάς Λούνας, να πήγαιναν στο ίδιο σχολείο, να έκαναν μαζί βόλτα στην παραλία ή να έτρωγαν μια πάστα ή ένα παγωτό. Θα μπορούσαν αυτές οι οικογένειες να ήταν η δική μου οικογένεια. Θα μπορούσα εγώ να είμαι η απόγονη όλων, να έχω τα επίθετα όλων.*

«*Τρίτη μέρα στη Θεσσαλονίκη και η Αλίζα προσπαθεί να βάλει σε τάξη σκέψεις, απόψεις, ερωτηματικά. Τι έρχεται πρώτο και τι δεύτερο; Έχει διαρκώς την εντύπωση μιας ασάφειας κι αυτό την αποδιοργανώνει/κουράζει/ απογοητεύει [...] Η ασάφεια,*

όμως, δεν βρίσκεται μόνο στην πόλη, που δεν της αποκαλύπτεται όσο επιθυμεί, είναι και στην περίπτωση αυτού που συνήθισε να αποκαλεί θείο Αβραάμ και, εν πάσει περιπτώσει, αποτελεί, ας μην το ξεχνάμε, το θέμα του μεταπτυχιακού της. Για παράδειγμα: Πού ακριβώς γεννήθηκε ο Αβραάμ Μπεναρόγια. Με όσα είπε ο ίδιος και κατέγραψε η γιαγιά Λούνα, γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Είναι μάλλον καταγορηματικός. Είναι αναγκαίο να διορθώσω μερικές παρανοήσεις σχετικά με τα πρώτα μου χρόνια. Και πρώτο με το πού γεννήθηκα. Λοιπόν, γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη. Η Wikipedia όμως αναφέρει ότι γεννήθηκε στο Βιδίνι της Βουλγαρίας. Άλλοι αναφέρουν ως τόπο γέννησης το Λοτζ της Βουλγαρίας. Ποια είναι η αλήθεια; [...] Τη σωστή απάντηση ίσως τη δώσει ο γιος του, στη Χολόν».

Τελικά η Αλίζα βρίσκει άκρη στο λαβύρινθο όπου έχει μπλέξει. Μίτος της Αριάδνης σε όλο αυτό το μυθιστόρημα που θα μπορούσε να λέγεται «*Η αναζήτηση της χαμένης ρίζας*» είναι ο νεανικός έρωτας της γιαγιάς Λούνας με τον Πάυλο, που τον συναντούμε πρώτη φορά στα 13 του χρόνια, φίλο του αδελφού της Αλβέρτο, να σφίγγει τις γροθιές του, «*μια συνήθεια που θα τον ακολουθεί σε όλη του τη ζωή*», αντιμέτωπος με την πυρπόληση του Κάμπελ. Μπορεί ο τελευταίος στίχος από τον «*Παράδεισο*» του Δάντη, «*ο έρωτας κινεί τον ήλιο και τ' άλλα αστέρια*» (*l' amor che move il sole e l' altre stele*) να ταιριάζει εδώ, όμως δυστυχώς δεν έσωσε τους δύο ερωτευμένους από την «*Κόλαση*».